

toda Vraz teh najbrže ni poznal. Živel je v nasprotni, prav tako nemogoči skrajnosti. Misel o nepolitičnosti „ilirizma“ ga je obvladala do take mere, da se je silno začudil in ogorčil, ko ga je avstrijska policija zasledovala zaradi suma politične propagande na njegovih potovanjih po Kranjski, Koroški in Štajerski. Še vedno ni razumel bistva Gajevega dela in izrednega pomena, ki ga je imel politični prerod za hrvatski narod in bil zato Ljudevitu Gaju krivičen, kljub vsem slabostim, ki jih je lahko imel tudi mladi hrvatski voditelj.

Prav zaradi takega mišljenja formalni zlom „ilirizma“ z avstrijsko prepovedjo in nekaj kasnejša Gajeva resignacija na pritegnitev Slovencev k Hrvatom nista mogla oslabiti niti Vrazove vere v slovanstvo, niti njegove aktivnosti. Ostal je zvest svojemu pojmovanju „ilirizma“ kot zgolj kulturnega sodelovanja ne le južnih, temveč vseh Slovanov, vso dobo do 1848 in še čez, vse do smrti 24. maja 1851, ko sta tuberkuloza in izhiranost končali to toliko žareče življenje.

Oboje, izredno nekritičnost in zanosno vero v ustvarljivost Kollárjevega ideala, ki je bil pač ideal nekaterih slovanofilov tedanjih dni, spremljano s strastno delavnostjo neutešljive ambicioznosti, moremo razumeti le ob tenkočutnem upoštevanju splošnih razmer tiste dobe, posebnosti položaja malega naroda na začetku XIX. stoletja, ko so se šele prav pričele razvijati smernice njegovega samostojnega življenja in zato nihale, predvsem pa tudi Vrazove svojevrstne psihološke strukture. V svojih razgledih je bil pač tudi on popoln otrok svojega časa z vsemi njegovimi romantičnimi primesmi, dasi je bila njegova miselnost za peto desetletje prejšnjega stoletja že malo zapoznala.

Naši problemi

Mladinsko vprašanje

I.

Razvoj kapitalizma v Sloveniji, pritegovanje žen in otrok v industrijo, kriza na vasi, propadanje male obrti, brezposelnost in padanje življenjskega standarda ljudstva — postavlja naš narod pred novo vprašanje — vprašanje mladine. Nacionalni položaj Slovenije to vprašanje zaostruje, da je pri nas še bolj pereče kakor v nekaterih drugih pokrajinah naše države. Mladinsko vprašanje je samo del našega splošnega socialnega in narodnega vprašanja. Toda naša oficialna javnost mu ne posveča tiste pozornosti, ki je lastna resnični volji za njegovo rešitev. To vprašanje se v praksi pojmuje kot vprašanje ohranitve, pridobivanja in vzgoje mladine za neko stranko, za neki politični in zlasti svetovni nazor. Nekateri ga pojmujejo kot vprašanje moralne pokvarjenosti mladine; drugi se omejujejo na kriminaliteto mladine; tretji ga smatrajo zgolj za vprašanje intelektualne mladine itd. V resnici pa je v svojem jedru socialno vprašanje. Vprašanje zdravega telesnega in duševnega razvoja vsakega mladega človeka: vprašanje

socialnega položaja, zdravja, izobrazbe, dela in razvedrila mladine. Dalje je vprašanje zaposlitve in eksistence, skratka bodočnosti mladine. In slednjič posledic težkega položaja mladine, njenega delnega propadanja (malodušje, otopelost, obup, mladinska kriminaliteta itd.) in njene revolucionarne borbenosti (zavračanje „preizkušenih“ idealov, „destruktivizem“, mladinske akcije in številni politični procesi zoper mladino itd.). — Vse to je treba imeti pred očmi, kadar se razpravlja o tem, kakšna je naša mladina, zakaj je taka, kakšna naj bo njena vzgoja in slednjič kakšni so pogoji zdravega razvoja tistih, na katerih plečih bo nekoč slonela bodočnost naroda.

Pred svetovno vojno in še za časa gospodarske konjunktore po vojni ni bil ta problem tako pereč kakor danes. Razvoj kapitalizma v Sloveniji in njen nacionalni položaj v državi sta zlasti v dobi svetovne gospodarske krize zaostriala nasprotja v današnji družbi in privedla do katastrofalnih posledic v socialnem življenju našega naroda. Mladina pa je tisti družbeni sloj, ki je v okviru svojih razredov vedno najbolj udarjena. Na podlagi gradiva, ki ga je bilo mogoče zbrati, hočem prikazati položaj slovenske mladine, zlasti glede na posamezna posebno važna vprašanja kot so izobrazba, preobremenjenost z delom, problem sirot itd.

II.

Začnimo z ljudskošolsko mladino. „Anketa o življenju šolskega otroka v dravski banovini“ je podala točno sliko življenja naših šolarjev.

Glede hrane je ugotovila, da 5% otrok nima zajtrka; v nekaterih okrajih do 17% otrok nima toplega kosila. V Halozah, ki spadajo med naše najbolj pasivne predele, je brez toplega kosila v Novi Cerkvi 75% dečkov in 81% deklic, v Halozah je za daljšo dobo brez kruha (pri sv. Duhu) 42,47% otrok. V nekaterih krajih žive brez mesa in masti — $\frac{1}{4}$ leta. — V vinogradnih predelih uživa mladina vino in druge alkoholne pijače. Pri sv. Andražu v Halozah še nista uživala alkohola — 2,9% otrok. „Po poročilih vidimo, da ponekod popije šolski otrok, kakor sam priznava, 1—2 litra sadjevca in celo vina na dan. ... Tako se naša mladina zastruplja z alkoholom, ker nima kruha, ne mleka“. (Citirano po članku Venceslava Čopiča: „Okolje in življenje našega šolskega otroka“. Popotnik 1937/38, številka 1.—6. Podatki so iz omenjene ankete.)

Glede obleke in stanovanja šoloobvezne dece samo naslednje podatke: do $\frac{1}{2}$ otrok nima zadostnega perila, četrtnina jih nima zadostne obleke, če se doma iz siromašnih krajev. V že omenjeni Novi Cerkvi nima obuvala 35,87% otrok. V nekaterih krajih bomo v najhujši zimi videli bose in raztrgane otroke. — V rudarskih revirjih prebiva do 80% šoloobveznih otrok v enosobnih stanovanjih. Učitelj J. Juvančič ugotavlja na podlagi ankete, da v št. Juriju (pošta Krško) spi v postelji 44,1% dečkov in 87% deklic. Sam pa spi v postelji približno vsak deseti deček in vsaka osma deklica. — Poznavalci razmer na vasi bodo pritrdili, da podatki o hrani, obleki in stanovanju šoloobvezne dece ustrezajo resnici; v nekaterih okrajih to stanje še omilijo.

Posebno poglavje kmečke šoloobvezne dece je preobremenjenost z delom in opravljanje težkih del. Majhna in srednja kmetija vedno težje prenašata stroške za posle in dninarje. Na mesto le-teh stopajo brezplačne delovne moči — domači otroci „Desetletni in celo osemletni otroci opravljajo vsa dela, od oranja do mlatve... Svojih otrok (posestnik, op. I. B.) ni priganjal, vsaj v mladosti ne, dokler so hodili v šolo, k težkemu delu, sedaj ni denarja za posle...“ (Čopič, istotam.) „Šolski otrok je zaposlen pri raznih delih od $\frac{1}{2}$ 5. zjutraj do 8., to je do odhoda v šolo, kamor imajo nekateri nad 1 uro hoda... Po končanem

pouku je otrok zopet zaposlen od 3. popoldne do mraka, to je sedaj (poleti, op. I. B.) nekako do 8.30 zvečer, torej skupaj 9 ur dnevno." (Poročilo k anketnim listom iz sv. Duha v Halozah.)

Razen drugih poraznih vplivov take preobremenjenosti z delom na fizično in duševno rast mladine naj navedemo samo dvoje posledic: pomanjkanje spanja in neredno obiskovanje šole. Od 63 otrok (11—14 let) na Telčah (okraj Krško) jih je poleti 30 vstajalo ob 4. zjutraj; le en otrok je spal predpisano število ur. (Juvančič.) Učitelji poročajo (anketa): „Pozimi je drugače, zdaj pa vstajajo že ob 4. zjutraj in če sploh pridejo v šolo, so zaspani in utrujeni.“ — V barbarski šoli (Haloze) manjka v februarju (začetek dela v vinogradu) 31,6% otrok. Kočarski fant pripoveduje: Viničarski otrok ne pohaja redno v šolo. Foletič mora ostati doma za varuha mlajšim, medtem ko so odrasli na delu, pozimi pa je gol in bos; tiste pa, ki so šli v „rejo“ za pastirja, kmetje zadržujejo doma, jim ne dajo časa za učenje, češ, pisati in brati se v šoli nauči, drugo pa kmečki človek ne potrebuje. Preden gredo v šolo, morajo osnažiti hlev in živino, ali pa napasti, popoldan in zvečer pa morajo zopet pomagati pri vsakem delu. Takega viničarskega otroka priganjajo k delu vsi, od gospodarja pa do deklice in mu zmeraj trobijo: „Če boš priden (to se pravi: če boš zelo delal), boš dobil novo obleko (iz cajga) in čevlje (iz trde svinjske kože) ... Tako konča ta mladina ljudsko šolo s prvimi ali drugim razredom. Izjem je malo.“

Podatki o preobremenjenosti z delom in opravljanju težkih del pričajo, da je kmečka-proletarska šoloobvezna mladina, — ki tvori večino šoloobvezne mladine — danes predvsem imetnik svoje delovne moči. Ona že ustvarja večvrednost in pomaga za ceno svojega fizičnega in duševnega razvoja držati na površini propadajoče male in srednje kmetije. Mlade moči, ki naj bi se izčrpavale v izobrazbi in igri, morajo vstopati v produkcijski proces in nositi na svojih slabotnih plečih breme gospodarske krize. Dočim je kmečko-proletarska mladina živela v bistvu vedno enako, se je položaj kmečke šoloobvezne mladine približal onemu proletarske. S tem ni več nobenih bistvenih razlik med njima.

Posebno plast slovenske mladine tvorijo sirote in nepreskrbljena mladina sploh. Med sirote štejemo otroke brez matere in očeta (prave sirote), otroke brez očeta rednika (polsirote) in nezakonske otroke. Leta 1921. je bilo v Sloveniji 76.000 do 77.000 sirot izpod 18 let. Ta številka je kljub težkim posledicam vojne ogromna. Koliko je danes število sirot, ni znano; vedno manjša možnost ustanovitve družine ga gotovo veča iz leta v leto. Učitelj iz Prekmurja poroča: „V kraju je 80% nezakonskih otrok. Matere jih ne morejo same preskrbeti, zato jih oddajajo v rejo za pastirje, hlapčiče, pestunje itd.“ (anketa). Slična so poročila od drugod: število nezakonskih otrok povsod narašča. Položaj sirot, ki morajo poleg socialnega zla prenašati še moralno ponižanje, je prikazala anketa o šoloobvezni mladini: „Od občinskih sirot jih po navadi pomre velik odstotek, ker jih občine za nekaj kovačev dajo v rejo revnim ljudem, ki denar porabijo zase, otroci pa stradajo in umirajo.“ (Čopič, istotam.)

Kakor so sirote tradicionalen atribut slovenskega proletariata, zlasti kmečkega, tako je nepreskrbljena mladina moderen atribut brezposelnosti in bede industrijskega in kmečkega proletariata. Ljubljanski mestni mladinski urad ima kartoteko za tiste otroke, ki stalno gladujejo. V tej kartoteki je bilo l. 1935. zabeleženih 1500 otrok. Koliko pa je nepreskrbljenih, ki niso zabeleženi v nobeni kartoteki! Najpodjetnejše izmed njih vidimo vsak dan, kako beračijo, prodajajo cvetlice in podobno.

Naj navedem porazen primer razpadanja družine in propadanje njenih nepreskrbljenih otrok: Neka usmiljenka je pripeljala na mladinski urad v Ljub-

ljani 7 letno deklico, ki je beračila po cestah. Bila je vsa zanemarjena in garjava, da so se ji po rokah in obrazu odpirale rane. Na mladinskem uradu so v njej spoznali najmlajšo članico družine, ki je v njihovi kartoteki, na žalost pa tudi v kriminalni razvidnici dobro znana. Njena 14 letna sestra, se že postavlja na lastne noge na ta način, da se ob poznih urah nudi pijancem; njeni materi so se pred nekaj dnevi odprla vrata jetnišnice, oče pa je že nekaj let v grobu. Stanujejo v hlevu nekje na periferiji Ljubljane in živijo od beraštva, greha in tativin... (po „Jutru“, decembra 1935).

Današnje mladinsko skrbstvo, ki razpolaga z minimalnimi, deloma javnimi, deloma privatnimi finančnimi sredstvi, je sicer hvalevredna toda slabotna obramba pred najbolj kričečimi primeri nepreskrbljenih otrok. Širokopotezna državna organizacija mladinskih domov, organiziranih po načelih moderne pedagogike, ter postopna likvidacija zasebnega mladinskega skrbstva (reja, privatni zavodi, privatne podpore) je pot za svobodno reševanje problema nepreskrbljene mladine. Preprečitev naraščanja in zmanjšanje števila nepreskrbljenih otrok in sirot pa je vprašanje temeljitega izboljšanja socialnega položaja vsega slovenskega ljudstva.

Posledica opisanih socialnih razmer šoloobvezne mladine je pri veliki večini — slabo zdravje. „Otroci so blede, slabotni, slabokrvni“, poročajo učitelji z vseh strani. (Anketa.) „Tuberkuloznih je v nekaterih krajih po zdravniških zagotovilih do 60%, po statistikah in mnenju učiteljev 2%—8% otrok. Slabokrvnost je posebno huda bolezen za šolo obiskujočega otroka in bi morali o tem govoriti kakor o tuberkulozi.“ (Čopič, istotam.) Normalno težo in višino jih doseže (po Cammerer-Piquetu): običajno 30—40%; v najboljšem primeru 70%; v najslabšem 15%.

Razvoj intelekta je pri takih okoliščinah skrajno otežkočen. Učitelji pripovedujejo, da je v gmotno šibkejših predelih povprečno „inteligenca“ mladine dokaj nižja kakor v gospodarsko trdnejših. Degeneracija mlade duševnosti je radi bede in alkohola v nekaterih predelih reden pojav. Karakter se šoloobvezni mladini naglo oblikuje. Njegov razvoj gre v dve smeri: na eni strani strta samozavest, brezobzirnost, zavest mladine, ki vidi, da ni prišla zaželjena na svet; na drugi strani pa iznajdljivost v samopomoči in čut skupnosti. „V splošnem se pojavlja v taki mladini... močan čut skupnosti. Individualne težnje učenci sami med sabo zatro. Le učenci privilegiranih slojev se težko uživajo v razredno skupnost“. (Čopič, istotam.)

Opisani socialni, zdravstveni in delovni položaj mladine ne velja le za tenko plast slovenske mladine. Uradniki, nameščenci, svobodni poklici, bolje situirani obrtniki, trgovci ter bogati kmetje, skratka trdnejši srednji stanovi morejo danes omogočiti svojim otrokom vsaj zdravo fizično rast. Pripomniti pa je treba, da je precejšen del le-teh v naših severnih mestih (Maribor, Celje, Ptuj) itd. nemško orientiran. — Večja industrijalizacijska stopnja Gorenjske ima v nasprotju s skoraj izključno agrarno-gospodarsko strukturo vzhoda in jugovzhoda Slovenije za posledico nekoliko ugodnejše razmere za mladino. Industrijski centri in okolica prav tako za spoznanje blažijo položaj tiste mladine, katere starši so zaposleni.

Naš zaključek o veliki večini slovenske šoloobvezne mladine (izvzeta je le mladina slovenske inteligence in trdnejših srednjih slojev) je torej naslednji: velika večina te mladine ne vrši nalog svoje mladosti: zdravega telesnega in duševnega razvijanja. Ta mladina predstavlja naše najmlajše delavce na domačih in tujih kmetijah in domovih. Njene socialne prilike pričajo o tem, da povračilo za delo ne zadošča niti za obnovo njene delovne moči, kaj šele za razvijanje in kvalifikacijo te moči. Izpodkopano zdravje, slabo znanje in slaba fi-

zična konstitucija označa stanje mladine, ko zapušča ljudske šole. „Naš naraščaj, naša mladina propada ali se vsaj ne razvija v normalni telesni rasti radi razmer, v katerih živi, zato pa propada umski in moralno.“ (Čopič, istotam.)

III.

Po končani ljudski šoli, po izučitvi ali izšolanju, ob vsakem važnem trenutku v življenju mladega človeka se z vso ostrino pojavlja pred njim eksistenčno vprašanje. Poti, ki se mu odpirajo, so redke in negotove. Obrt in trgovina moreta radi svojega nazadovanja sprejeti le majhen odstotek mladih moči. (Okrog 3000 na leto.) Naval na obrti je velik. Jeseni 1937. je prosilo okrog 400 mladih ljuči za sprejem v uk v Mariborske železniške delavnice. Sprejetih je bilo le okrog 40 vajencev. Industrija je zlasti v gospodarsko razvitejših krajih (Gorenjska) še do nedavna sprejemala del mladine, toda danes kapljajo v tovarne le še posamezniki. Tujina je izhod mladine iz rudarskih revirjev in iz Prekmurja. Na veleposestva v Vojvodini, v industrijske kraje na jugu države, v Francijo in drugam odhaja del te naše mladine. Velika večina kmečke mladine pa je prisiljena ostati doma; njej je zaprt dotok v obrt, v industrijo, v šole in v intelektualne in državne poklice (železnica, pošta). Ne samo srednja šola in univerza, temveč tudi možnost kakršnekoli izučitve in zaposlitve je veliki večini kmečke mladine vedno bolj odvzeta. Dekle iz Prekmurja pripoveduje:

„Doma sem iz okolice Murske Sobotne... Moj oče ima hišico, 4 orale zemlje in 1 kravo. Ima tudi 6 dece. Jaz sem najstarejša. Odkar se zavedam, sem morala delati. Pestovala sem svoje mlajše brate in sestre in pomagala v hiši in na polju. Ko sem nehala hoditi v šolo, sem morala od doma, ker nisem bila več potrebna pri delu, kjer so že pomagali mlajši in je bilo staršem težko nas vse rediti. Toda kam bi šla? Nekatera dekleta gredo v Francijo in prinesejo domov nekaj prihrankov. Toda za pot je treba denarja in tega nisem imela. Druge poskusijo kaj zaslužiti v tovarni perila v Murski Soboti. Ampak ta zaslužek je tako majhen, da bi morala stanovati in se hraniti doma, da bi mi ostala kaka malenkost za obleko. Tudi to mi je bilo nemogoče zaradi bede na domu in zaradi tega, ker je Murska Sobota 8 km daleč... Tako mi ni ostalo nič drugega, kakor da sem šla v mesto za dekle in še vesela sem bila, da so me vzeli v službo. Ker nisem znala hišnih del, kakor jih zahtevajo v mestu, ker ne znam likati, kuhati itd., sem dobila Din 50— mesečne plače. In še sedaj, ko služim že 5 let, mi ne plačajo več kot Din 100— na mesec. Nekdaj je imelo deklet vsaj upanje, da se bo poročilo in bo potem vsaj malo preskrbljeno. Zdaj ni mogoče misliti na to, ker so fantje brezposelni ali pa zaslužijo še zase premalo...“

Ta preprosta izpoved je resnična podoba trpljenja in negotovosti današnje mladine. (Konec sledi.) I. B.

Polemika

Plamenac kontra Cankar

V novembrski številki sarajevskega „Pregleda“ se je črnogorski pesnik žarko Plamenac z veliko vehemenco lotil Ivana Cankarja, da bi dokazal, da je naš pisatelj pesimist, reakcionarec, mistik i. t. d., skratka, vse drugo, samo ne napreden pisatelj. Slovenska javnost tega članka mogoče sploh ne bi bila zapazila, če mu ne bi bil Tine Debeljak posvetil velike in popolnoma nezaslužene pozornosti. De-

se je sistematična vzgoja v duhu „Herrenvolka“; na slovenski živelj se je začelo gledati kakor na pritepenice in cigane.

Proti tej propagandi nismo Slovenci razvili nobene enakovredne akcije. Niti v pogledu razkrinkavanja tujčevih laži, niti z lastno resnično ljudsko zamislijo rešitve kočevskega vprašanja nismo bili politično dorasli svojemu nasprotniku. Zato je temu do neke mere uspelo, da je prepojil Kočevjarje s svojo miselnostjo.

Pri poskusih, kako urediti kočevsko vprašanje, naletimo navadno na dva načrta. Prvi je tako imenovani sistem izolacije Kočevja, po katerem naj bi se vsi državni uradi, gimnazija itd. izselili v Ribnico ali drugam, Kočevjarje pa bi se na ta način odrezalo od sveta. Drugi načrt pa je načrt koncentracije slovenskega življa na Kočevskem. V okviru tega načrta je zlasti kolonizacija Slovencev po zapuščeni kočevarski zemlji. Kakor manjka prvemu načrtu vsake zrelosti in je bil porojen le iz osebnih, lokalno patriotskih in psiholoških nagibov, tako tudi drugi načrt ni tako lahko izvedljiv, kakor bi na prvi pogled mislili. Kolonizacija zahteva velikih investicij in zadostno površino plodne zemlje. Beda nekaterih družin v bližini Koprivnika, ki so dobile le zemljo, niso se jim pa postavile hiše niti niso dobili kredita za nabavo orodja in vprežne živine, je dovolj jasen opomin, da je kolonizacija brez zadostnih finančnih sredstev zlo.

Kočevsko je pasivna pokrajina, ki ji je potrebna pomoč narodne sredine. Posojilnica, ki bi dajala brezobrestna posojila, javna dela, ceste in železnica, posebne davčne olajšave — to so težnje kočevskih kmetov in pot do reševanja kočevskega vprašanja. Druga stvar je socialna okrepitev ljudskega življa s tako ureditvijo gozdov — največjega bogastva na Kočevskem — da bodo ti služili le interesom tamkajšnjega ljudstva.

Boj za rešitev kočevskega vprašanja se najčezje veže z bojem za rešitev našega narodnega in socialnega vprašanja. Gre za zmago narodnega in socialnega duha po vsej Sloveniji proti duhu strankarstva in pasivnosti. Slovensko ljudstvo na Kočevskem, ki stoji danes v eni narodni vrsti, bo k zmagi tega duha gotovo doprineslo svoj del.

I. B.

Mladinsko vprašanje

(Nadaljevanje)

Relativno prenaseljenost na vasi nam prikaže naslednji račun: izmed 150.000 posestnikov na Slovenskem jih živi približno 100.000 od kmečkega dela. 50.000 jih odpade na obrtnike, delavce, upokojenca, meščane in druge, ki so jim dohodki od posestva stranski vir preživljanja. Na teh 100.000 kmečkih posestvih živi vsaj 700.000 ljudi, tako da odpade na eno družino povprečno 7 oseb: gospodar in gospodinja, 4 otroci ter stari oče ali stara mati. Vprašanje je, kaj bo s temi 400.000 kmečke mladine. Med njimi je polovica deklet in polovica fantov. 100.000 fantov bo prevzelo posestva, 100.000 deklet se bo poročilo na druga posestva; 200.000 pa jih bo moralo v razdobju, ko se en rod obnovi — to je približno v 30 letih, brezpogojno v svet. Poleg tega se razmere na vasi stalno slabšajo, tako da rodovi, ki prevzemajo posestva, številčno upadajo; pogoji, pod katerimi prevzemajo, pa so vedno težji. Nemožnost, da si ustvarijo samostojen dom, žene kmečko mladino v svet, vedno manjša možnost zaslužka pa jo vrača nazaj domov, kjer jo čaka bridka usoda ljudi, ki so odveč. Vprašanje bodočnosti kmečke mladine spada med naša najtežja narodna vprašanja. Čim več rodov se izmenja in čim večji je pritisk agrarne krize, s tem večjo silo se pojavlja to vprašanje. Absolventi kmetijskih

šol, del kmečke mladine, ki ji je bila omogočena večja strokovna in splošna izobrazba, vidijo rešitev tega vprašanja v temeljiti agrarni reformi. Nekmečka zemlja naj se izroči kmečki mladini! Res je, da bi agrarna reforma, ki bi se izvedla resnično v njenem interesu in ki bi ji nudila vse možnosti, da si ustanovi svoj dom, pomenila nekak zasilni zaklopec, skozi katerega bi uhajal vsaj del našega mladega rodu. Toda v celoti rešiti vprašanje, ki se tiče najmanj polovice kmečke slovenske mladine, je mogoče samo z rešitvijo socialnega in slovenskega vprašanja sploh. Potrebna je popolna reorganizacija vsega našega gospodarstva, da bo omogočen njegov maksimalen polet, ki bo ustrezal potrebam vedno številnejših rodov mladega pokolenja.

Usoda kočarske in viničarske mladine, ki ostane na vasi, je dvojna. Del te mladine gre služiti bogatim kmetom za hlapce in dekle. Drugi del ostane na domu in hodi s starši k najemodajalcu na delo (odsluževanje za bajto, zemljo itd.), na „dero“ (mezдно delo) k bogatim kmetom in eventualno še h kmetom odsluževati posebej najeto zemljo, drva, listje itd. Mezde te mladine dosežejo največ 8 din na dan; izkoriščanje pri odsluževanju in delovni čas sta neomejena; socialna zakonodaja tega proletariata ne pozna. Kočarska in viničarska mladina množi vrste tištega velikega dela slovenskega proletariata, ki v svojih delovnih odnosih pravno še skoraj sploh ni zaščiten.

Mladina majhnih in srednjih kmetov dela skupno s starši na domačih posestvih. Kočarski fant iz Slovenskih goric pripoveduje o tej mladini: „Starši jih ne morejo oblačiti, ker gredo pičli dohodki za davek, zavarovanje, za stare dolgove po prevzetju grunta, za popravila in dnevne potrebe. Zato si ta mladina išče zaslužka drugod, največ na deri, tako da razpolaga gospoda s prekomernim številom delovnih moči.“ — Borba okoli prevzema ni več zelo ostra; kajti prevzem posestva ne pomeni več preskrbljene eksistence kakor nekoč.

Položaj mladine na vasi je najtesneje povezan s položajem kmečkega ljudstva sploh.

Za duševnost delovne mladine sta vedno bolj značilni naslednji dve pozitivni potezi: naraščanje zavesti skupnosti in borbenosti ter velika težnja po izobrazbi. Izobrazba v kulturnih organizacijah je danes za delovno mladino urejena na minimum. Odstotek mladine, ki je reden član svoje kulturne organizacije, je malenkosten. Fantovski odsek Prosvetne zveze v Gorjah, edina kulturna organizacija v kraju, ima 15 rednih aktivnih članov; v kraju pa je 300 mladih ljudi, ki bi prišli v poštev za kulturno delo. Torej le 5% mladine je v organizaciji! In ta podružnica je najaktivnejša v celem triglavskem okrožju Prosvetne zveze (srez Radovljica).² Toda kljub vsem oviram in kljub majhnemu odstotku organizirane mladine je danes vedno več mladih ljudi iz vrst delovne mladine, ki čitajo, študirajo socialna vprašanja in pišejo. Ta težnja delovne mladine po izobrazbi je samo začetek prebujanja ljudske samozavesti, samostojnosti, sil, ki bodo prej ali slej prešinile vso delovno slovensko družbo. — Tradicionalna borba dveh strank nima kljub vsem prizadevanjem med slovensko delovno mladino velikega odmeva; fašistična ideologija jo odbija, edini rezervoar fašističnih stremeljenj je med delovno mladino — lumpenproletariat.

I. B. (Konec sledi.)

² Stanje v drugih organizacijah, v katerih deluje tudi mladina (Vzajemnost, Sokol, Zveza kmečkih fantov in deklet itd.) gotovo ni bistveno drugačno. O vzrokih tega pojava kakor sploh o vlogi organizacij pri borbi mladine za svojo izpolnitev bo treba govoriti posebej.